

Villmarken kaller - for siste gang?

Bård Harstad, Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo

Forkortet versjon trykt i Dagens Næringsliv 1.9.17

Hva er vel som en kvass sag, lukten av sagmask, og synet av nyryddet landskap for det trente øye? Hvor mange somre har jeg vel ikke kost meg med skogrydding i bratte bakker. Kurset i hogstteknikk er eneste utdanning jeg noensinne har fullført, ser en bort fra faget som senere tok meg.

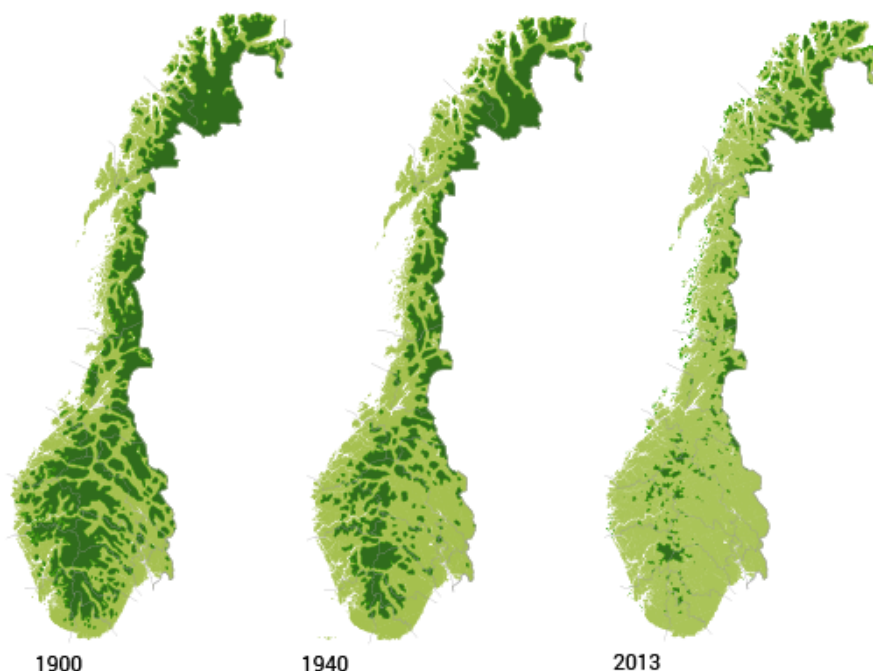
Men skogen kan nytes uten at den hugges. De fleste nyter det gode friluftsliv uten sag, og med mer fritid, inntekt, og urbanisering så øker betalingsvilligheten for tilgang til skog, spesielt god gammeldags villmark med urskog eller «eventyrskog», slik det heter i byen.¹

For vårt arvesølv er mer enn olje og gass. Sammenlignet med andre vestlige land er vi fortsatt velsignet med en fantastisk natur der både skog og fjell har færre inngrep enn mange andre steder.

Og på den internasjonale arena er vi flinke til å ta vare på skog. Norge leder an med kompensasjonsordningene for å verne tropiske regnskoger. (Og dette må vi fortsette med, da bevaring av regnskog er kostnadseffektiv klimapolitikk samtidig som det bevarer biologisk mangfold.)

Men våre egne skoger selges i et tempo som neppe kan kalles «konservativt». Gjennom eierskapet i Statskog har regjeringen lagt store områder ut for salg hvert eneste år, og salgene skal etter planen fortsette i stor omfang.² Langt mer av vår skog er privatisert enn tilfelle er i Sverige, Finland, USA, og Canada, for å nevne land regjeringen liker å sammenligne oss med.

VILLMARKSPREGEDE OMRÅDER

● Villmarkspreget: Natur som ligger fem km eller mer i luftlinje fra tyngre tekniske inngrep

Kilde: Kart 1900 og 1940: Bruun, Magne, NOU-1986:13. Kart 2013: Miljødirektoratet / miljøstatus.no

¹ Betalingsvilligheten er allerede langt større enn gevinsten ved hogst, ifølge forskning. Se for eksempel:

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21606544.2014.982201>

² http://www.statskog.no/eiendommene/skogsalg/Documents/Bakgrunnsinfo_eiendomssalg.pdf

Selv for oss som ser fordeler med å privatisere helsetjenester og utdanning er det ikke lett å forsvare salget av skoger. Privatiseringen gjør det ofte vanskelig for «folk flest» å få tilgang. Og tilgang til jakt, fiske, og annet friluftsliv er viktig for vår helse, identitet, og kultur. Privateid skog blir hogd selv når profitten er mindre enn den samfunnsøkonomiske verdien av det biologiske mangfoldet, for disse verdiene kan man ikke forvente at private bevarer på vegne av oss alle. Biologisk mangfold og urskog er offentlige goder som selv iskalde økonomer (som undertegnede) forstår må beskyttes av det offentlige. Skog som «råtnes på rot» er et privatøkonomisk tap for eieren, men en gevinst for de fleste andre arter og mennesker.³

Slike bieffekter, eller «eksternaliteter», som det heter på økonomisk, krever regulering, ifølge Grønn Skattekommisjon. Siden deler av den borgerlige siden sist gikk til valg for å få gjennomført en grønn skattereform, kan dette være et passende tidspunkt for en statusrapport. Skattekommisjonen kom med en rekke anbefalinger som var faglig ukontroversielle:⁴

- Det innføres en avgift på naturinngrep.
- Statlig støtte til skogsbilveier og taubaner i skogbruket avvikles.
- Midler fra skogfondsordningen tillates ikke benyttet til bygging av skogsbilveier og hogst i bratt terreng.

Når skal regjeringen følge opp disse anbefalingene? Det er mildt sagt pussig at Høyre - vårt verdikonservative parti - subsidierer bygging av skogsveier: Negative eksternaliteter burde skattlegges - ikke subsidieres. Og, Fremskrittspartiet, er de klar over at anbefalingene fra skattekommisjonen kunne finansiert andre skattekutt?

Samtidig er det verdt å spørre seg om en Arbeiderpartiregjering vil gjøre det bedre. De vil rett nok stanse nedsalget til Statskog,⁵ men hvordan vil de temme Senterpartiet, det eneste partiet som stemte mot Stortingsvedtaket om at ti prosent av skogen skal vernes?

Norge er god til å verne stein og fjell, men så langt er bare tre prosent av produktiv skog vernet.⁶ Kun 2,4 prosent av skogen er eldre enn 160 år, men likevel ble forslaget om å forby hogst av denne gamle skogen nylig avslått av regjeringen og Senterpartiet.

Forventingene til framtidig politikk påvirker skogbruket alt nå. Dersom politikken i dag er mer gunstig enn reguleringen som forventes senere, så vil det lønne seg å hogge med en gang.

Og her kommer dagens tips. Både problemet med forventninger og skogbrukernes interesser kan løses med ordningen «frivillig vern», der skogeiere kompenseres for å la skog stå. Om en forventer tilstrekkelig med kompensasjon i framtiden, vil det lønne seg å verne allerede nå.⁷ Men i så fall må kompensasjonen være stor og troverdig, spesielt for den mest verneverdige skogen.

Regjeringen har doblet bevilgningene til frivillig vern de siste årene, men dette er neppe nok til å følge opp Stortingsvedtaket.

Det store spørsmålet er om bevilgningene til frivillig vern vil øke raskt nok til at vår siste villmark bevares.

Og hvem som vil gjøre dette.

³ Det er også dokumentert at det gjennomgående er betydelig større biologiske verdier i skog som ligger langt unna menneskeskapte inngrep, enn i en gjennomsnittlig norsk skog:

<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0115001>

⁴ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-15/id2465882>

⁵ <https://www.arbeiderpartiet.no/politikken/statskog/>

⁶ Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO). Se også <http://www.nationen.no/distrikt/skogforskere-vil-verne-mer-av-norsk-skog/> og <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/verner-18-skogomrader-i-atte-fylker/id2524619/>

⁷ Denne problemstillingen har jeg selv analysert i artikkelen «The market for conservation and other hostages,» publisert i *Journal of Economic Theory*, 2016.